Грамадска-палітычны рух к.XIX – п. XX ст.

З 2 пал. XIX ст. грамадска-палітычны рух на Беларусі развіваўся ў агульнарасійскім рэчышчы:

- Уключэнне ў грам.-паліт. рух рабочых і сялян
- Рабочыя гурткі першапачаткова абмяжоўваліся эканамічнымі патрабаваннямі – паляпшэнне умоў працы, скарачэнне працоўн
заробкаў.
- Галоўная
арганізацыйная
форма барацьбы –
стачка.

Асаблівасці рабочага руху Беларусі

- Адсутнасьць буйных прамысловых прадпрыемстваў і рабочых аб’яднанняў
- Чыгуначнікі – самы шматлікі і актыўны атрадаў рабочых.
- Фарміраванне рабочых гурткоў па нацыянальнай прыкмеце (яўрэйскіх, польскіх)

- Распаўсюджванне марксісцкіх ідэй і стварэнне “Саюза барацьбы за вызваленне рабочага класа” (1895 г. У.Ленін і Ю.Мартаў)
- Трансфармацыя эканамічных патрабаванняў у палітычныя.
- Фарміраванне сацыял-дэмакратычных партый:
- 1893г. – ***Сацыял-дэмакратыя Каралеўства Польскага***,
- 1897г. – ***Усеагульны яўрэйскі саюз Расіі і Польшчы (Бунд)***,
- 1898г. – ***РСДРП*** (1903 –бальшавікі і меньшавікі)
- 1902 г. – ***Партыя сацыялістаў-рэвалюцыянераў (эсэры)***

- 1-3 сакавіка 1898 г. (Мінск) – I з’езд сацыял-дэмакратычных арганізацый Расіі і стварэнне палітычнай партыі **РСДРП**.
- Кіраўніцтва: С. Радчанка, Б. Эйдэльман, А. Крэмер

- 1903г. – **Беларуская сацыялістычная грамада** – першая беларуская нацыянальная партыя (І. і А. Луцкевічы, А. Пашкевіч, К. Кастравіцкі)

Іван і Антон Луцкевічы

А. Пашкевіч (Цётка)

К. Кастравіцкі (Карусь Каганец)

Рэвалюцыя 1905-1907 гг.

- 9.01.1905 – растрэл мірнай дэманстацыі рабочых (“Крывавая нядзеля”)
- Забастоўкі рабочых, сялянскія хваляванні, кастрычнік-снежань – Усерасійская палітычная стачка
- 17 кастрычніка 1905 г. “Маніфест”: палітычныя свабоды, стварэнне парламента (Дзяржаўнай думы), свабода веравызнання, друку.
- Рэвалюцыя не дасягнула мэтаў, узмацнілася рэакцыя.

Палітычныя сілы напярэдадні выбараў у I Дзяржаўную думу

Рэвалюцыйна-дэмакратычны блок (левы)	Ліберальна-буржуазны блок (цэнтр)	Кансерватыўна-манархічны блок (правы)
Рэвалюцыйнае звяржэнне самадзяржаўя і стварэнне грамадства сацыяльнай справядлівасці, права нацый на самавызначэнне	Канстытуцыйная манархія з парламентам, усеагульнае выбарчае права, дэмакратычныя свабоды, самавызначэнне толькі для Польшчы і Фінляндыі	Падтрымка манархіі, “Праваслаўе. Самадзяржаўе. Народнасць.” Адмаўленне права нацыянальнага самавызначэння народаў, рускі шавінізм
Інтэлігенцыя, рабочыя, беззямельная шляхта, сяляне, салдаты	Буржуазія, ліберальныя памешчыкі	Ураднікі, праваслаўнае духавенства, рэакцыйныя памешчыкі
РСДРП, эсэры, Бунд, БСГ, ППС (Польская партыя сацыялістаў)	Канстытуцыйна-дэмакратычная партыя (кадэты) (1905) Канстытуцыйна-каталіцкая партыя Беларусі і Літвы (1906) Саюз “17 кастрычніка”	Саюз рускага народа (чарнасоценцы) (1905) Руская манархічная партыя Рускае ўскраіннае таварыства (1906)

Рэвалюцыйна-дэмакратычны блок (левы)
Рэвалюцыйнае звяржэнне самадзяржаўя і стварэнне грамадства сацыяльнай справядлівасці, права нацый на самавызначэнне
Інтэлігенцыя, рабочыя, беззямельная шляхта, сяляне, салдаты
РСДРП, эсэры, Бунд, БСГ, ППС (Польская партыя сацыялістаў)

Ліберальна-буржуазны блок (цэнтр)
Канстытуцыйная манархія з парламентам, усеагульнае выбарчае права, дэмакратычныя свабоды, самавызначэнне толькі для Польшчы і Фінляндыі
Буржуазія, ліберальныя памешчыкі
Канстытуцыйна-дэмакратычная партыя (кадэты) (1905) Канстытуцыйна-каталіцкая партыя Беларусі і Літвы (1906)

Кансерватыўна-манархічны блок (правы)
Падтрымка манархіі, “Праваслаўе. Самадзяржаўе. Народнасць.” Адмаўленне права нацыянальнага самавызначэння народаў, рускі шавінізм
Чыноўнікі, праваслаўнае духавенства, рэакцыйныя памешчыкі
Саюз рускага народа (чарнасоценцы) (1905) Руская манархічная партыя Рускае ўскраіннае таварыства (1906) Саюз “17 кастрычніка” (акцябрысты) (1905)

Беларускія землі ў перыяд сацыяльных узрушэнняў пач. ХХ ст.

1.Першая сусветная вайна і Лютаўская рэвалюцыя на Беларусі

- **1.08.1914** – пачатак ПСВ
- **Лета 1915** – пачатак ваенных дзеянняў на Беларусі. Наступленне немцаў: Коўна – Вільня – Мінск.
- **Кастрычнік 1915** – стабілізацыя фронту па лініі Дзвінск – Смаргонь – Баранавічы – Пінск. (да лютага 1918 г.)
- **Сакавік, ліпень 1916** – безвыніковыя спробы прарваць

JiveBelarus.net
22° на усход ад Грынвіча
ГЕРМАНСКАЯ ІМПЕРЫЯ
Курляндская губ.
Пскоўская губ.
Цвярская губ.
Ломжынская губерня
Люблінская губерня
Валынская губерня
Кіеўская губерня
Арлоўская губерня
РЭЖЫЦА
СЕБЕЖ
ВЯЛІКІЯ ЛУКІ
НЕВЕЛЬ
БЕЛЫ
ШАЎЛІ
ПАНЯВЕЖ
ІЛУКСТ
ДЗВІНСК
ДРЫСА
НОВААЛЯКСАНДРАЎСК
ВЕЛІЖ
ГАРАДОК
РАСІЕНЫ
ВІЛЬКАМІР
ДЗІСНА
ПОЛАЦК
ВІЦЕБСК
ПАРЭЧЧА
ДУХАЎШЧЫНА
Глыбокае
СВЯНЦЯНЫ
КОЎНА
ВІЛЬНЯ
Докшыцы
ЛЕПЕЛЬ
СЯННО
ДАРАГАБУЖ
СМАЛЕНСК
Будслаў
ЕЛЬНЯ
НОВЫЯ ТРОКІ
Солы
21.XI(4.XII)1917
ВІЛЕЙКА
Талачын
КРАСНЫ
Крупкі
ОРША
АШМЯНЫ
Маладзечна
ГОРКІ
СУВАЛКІ
БАРЫСАЎ
Шклоў
МАГІЛЁЎ
3 VII 1915
МСЦІСЛАЎ
РОСЛАЎЛЬ
Аўгустаў
ЛІДА
МІНСК
Крычаў
ЧАВУСЫ
ГРОДНА
Койданаў
ЧЭРЫКАЎ
КЛІМАВІЧЫ
САКОЛКА
Масты
НАВАГРУДАК
ІГУМЕН
СТАРЫ БЫХАЎ
Касцюковічы
ВАЎКАВЫСК
БЕЛАСТОК
Баранавічы
Нясвіж
Асіповічы
РАГАЧОЎ
МГЛІН
СЛОНІМ
БАБРУЙСК
СУРАЖ
СЛУЦК
Жлобін
Чачэрск
БЕЛЬСК
Ганцавічы
ПРУЖАНЫ
СТАРАДУБ
Ветка
Рудабелка
ГОМЕЛЬ
НАВАЗЫБКАЎ
3.III 1918
КОБРЫН
3 VIII 1915
Лунінец
Жыткавічы
РЭЧЫЦА
ПІНСК
БРЭСТ-ЛІТОЎСК
МАЗЫР
Калінкавічы
Тураў
Лоеў
ГАРОДНЯ
Столін
Хойнікі
СОСНІЦА
ЧАРНІГАЎ
БОРЗНА
ХОЛМ
КОВЕЛЬ
ОЎРУЧ
НЕЖЫН
Нямунас
Нярыс
Нёман
Зах. Дзвіна
Дняпр
Віллія
воз. Нарач
Бярэзіна
Пціч
Случ
Сож
Іпуць
Прыпяць
Дняпроўска-Бугскі канал
Зах. Буг
Стыр
Гарынь
Дзясна
3А
10А
2А
56°
54°
52°
24°
26°
28°
30°
32°

Нямецкая палітыка на акупіраванай тэрыторыі

- Пад акупацыяй 1/4 тэрыторыі, каля 2млн. чал., у складзе зямлі “Обер-Ост”
- ***Эканоміка:*** захаванне ў прыфрантавой паласе стабільных гаспадарчых структур, рэквізіцыі, прымусовая праца.
- ***Палітыка:*** забарона палітычнай дзейнасці
- ***Культура***: аднолькавае стаўленне да ўсіх нацый, дазвол культурнай дзейнасці, навучання і выдання газет на роднай мове.

Беларускі рух пад акупацыяй

- ***Вільня*** – цэнтр руху (газета “Гоман”, Беларускі клуб, бібліятэкі, навуковае аб’яднанне і г.д.)
- ***Беларускі камітэт дапамогі ахвярам вайны*** – кіруючы орган
- ***Адукацыя*** – асноўны накірунак дзейнасці (адкрыццё школ, падрыхтоўка настаўнікаў)
- ***Беларускі народны камітэт*** - канспіратыўны палітычны орган, які распрацоўваў праекты стварэння самастойнай беларускай дзяржавы

Беларускія землі, вольныя ад нямецкай акупацыі

- Масавае бежанства ўглыб Расіі (каля 2 млн.), голад, хваробы
- Татальная мабілізацыя ў расійскае войска
- Дэмаграфічныя змены – вялікая колькасць салдатаў, у асноўным не беларусаў.
- Працоўная павіннасць, рэквізіцыі.
- Пагаршэнне становішча сялян і рабочых
- Забарона нацыянальнай культурнай дзейнасці (не выходзіла беларускіх газет, не было школ)
- Мінск – цэнтр нац. руху (“Беларуская хатка”)

Лютаўская рэвалюцыя 1917 г.

Прычыны:

- Гаспадарчы крызіс, пагаршэнне матэрыяльнага становішча працоўных
- Паразы на фронце і “стомленасць” насельніцтва ад вайны
- Крызіс улады, падзенне аўтарытэта цара
- Сацыяльныя супярэчнасці паміж памешчыкамі і сялянамі, буржуазіяй і рабочымі
- Абвастрэнне нацыянальнага пытання

Дэманстрацыя рабочых

Чарга каля крамы, Петраград

- 23.02.1917 – дэманстрацыя жанчын у Петраградзе з патрабаваннямі спыніць вайну.
- 25.02-1.03 – пачатак усеагульнай палітычнай стачкі, роспуск Дзяржаўнай Думы, пераход на бок паўстаўшых Петраградскага ваеннага гарнізона
- 2.03. – Мікалай II адрокся ад трона

Группа революционных солдат петроградского военного гарнизона, перешедших на сторону восставшего народа.
Фото К. Буллы, Петроград, февраль 1917 г.

У выніку удзелу у рэвалюцыі двух палітычных сілаў узнікае сітуацыя ***“двоеўладдзя”*** –адначасова краінай кіруюць:

Петраградскі савет рабочых і салдацкіх дэпутатаў

- Рэвалюцыйна-дэмакратычнае крыло (эсэры, меньшавікі, бальшавікі)
- Н. Чх...

Часовы урад

- Буржуазна-ліберальнае крыло (кадэты, акцябрысты, эсэры, меньшавікі)
- Князь Г. Львоў

- Часовы урад меў большыя паўнамоцтвы, яго ўладу прызнаваў Петраградскі Савет
- Легалізаваліся ўсе палітычныя партыі і рухі
- Узяты курс на працяг вайны да перамогі
- Вырашэнне аграрнага пытання адкладалася да склікання Устаноўчага сходу
- Стварэнне губернскіх і павятовых Саветаў дэпутатаў (рабочых, сялянскіх, салдацкіх) на з'ездах

- На Беларусі найбольшы ўплыў мелі эсэры, меньшавікі, Бунд
- **25-27.03.** – І з’езд беларускіх нацыянальных арганізацый, які абраў ***Беларускі нацыянальны камітэт*** (БНК) на чале з Р.

- **8-10.07** – ІІ з’езд беларускіх нацыянальных арганізацый, абрана ***Цэнтральная рада (Вялікая беларуская рада)*** на чале з Я. Лёсікам.
- Мэта – стварэнне беларускай дзяржавы ў межах федэратыўнай Расіі

Р. Скірмунт

Язэп

- У ліпені Часовы ўрад растраляў дэманстрацыю рабочых, тым самым скончыўшы “двоеўладдзе”. Пачаліся палітычныя рэпрэсіі.
- Галоўнакамандуючы генерал Г. Карнілаў імкнецца ўсталяваць у краіне ваенную дыктатуру, але не атрымлівае падтрымкі сярод салдат.
- Галоўную ролю ў падаўленні “карнілаўскага мецяжа” адыгралі бальшавікі, іх папулярнасць пачынае расці.
- Бальшавікі вырашылі правесці ўзброенае паўстанне і захапіць уладу.

2. Кастрычніцкая рэвалюцыя, усталяванне савецкай улады ў Беларусі. Першы Усебеларускі з’езд

- **25.10.1917** – у выніку узброенага паўстання бальшавікоў у Петраградзе звергнуты Часовы урад, улада перададзена ІІ Усерасійскаму з’езду саветаў

- Выдаюцца ***Дэкрэты аб міры і аб зямлі***, фарміруецца сацыялістычны урад –***Савет Народных Камісараў*** на чале з У. Леніным
- У Мінску ствараецца ***Ваенна-рэвалюцыйны камітэт Заходняга фронту*** (падтрымаў пераварот)
- ***Камітэт выратавання***

- **2.11.** – КВР разагнаны і ўся ўлада ў руках ВРК
- Да канца лістапада савецкая ўлада была ўсталявана ва ўсёй Беларусі.
- Былі праведзены з’езды сялянскіх, рабочых і салдацкіх дэпутатаў, якія падтрымалі ВРК
- На тэрыторыі Беларусі было створана новае дзяржаўнае ўтварэнне Заходняя вобласць і фронт (Заходняя камуна)
- **26.11.** створаны новыя органы ўлады ***Абласны выканаўчы камітэт Заходняй вобласці і фронту*** (Аблвыкамзах), (М. Рагазінскі, А. Мяснікоў) і ***СНК вобласці і***

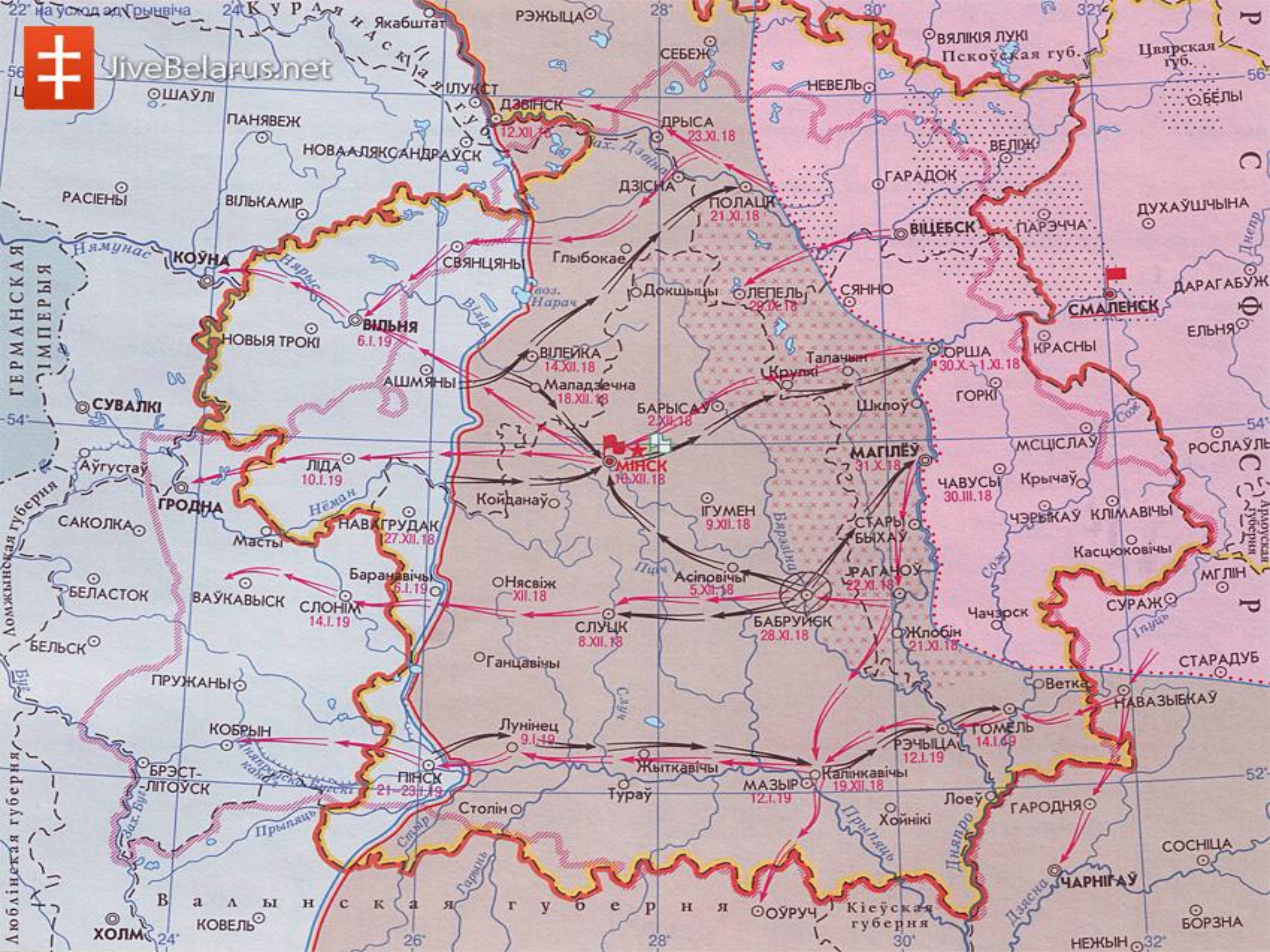

22° на ўсход ад Грынвіча
Курляндская губ.
JiveBelarus.net
Якабштат
РЭЖЫЦА
СЕБЕЖ
ВЯЛІКІЯ ЛУКІ
Пскоўская губ.
Цвярская губ.
ШАЎЛІ
ІЛУКСТ
ДЗВІНСК
12.XII.18
НЕВЕЛЬ
БЕЛЫ
ПАНЯВЕЖ
ДРЫСА
23.XI.18
Зах. Дзвіна
НОВААЛЯКСАНДРАЎСК
ВЕЛІЖ
ГАРАДОК
РАСІЕНЫ
ДЗІСНА
ПОЛАЦК
21.XI.18
ДУХАЎШЧЫНА
ВІЛЬКАМІР
ВІЦЕБСК
ПАРЭЧЧА
Нямунас
КОЎНА
Нярыс
СВЯНЦЯНЫ
Глыбокае
Докшыцы
ЛЕПЕЛЬ
29.IX.18
СЯННО
Днепр
ДАРАГАБУЖ
ГЕРМАНСКАЯ ІМПЕРЫЯ
воз. Нарач
Вілія
ВІЛЬНЯ
6.I.19
НОВЫЯ ТРОКІ
СМАЛЕНСК
ЕЛЬНЯ
ВІЛЕЙКА
14.XII.18
ОРША
30.X.–1.XI.18
КРАСНЫ
Талачын
Крупкі
АШМЯНЫ
Маладзечна
18.XII.18
ГОРКІ
СУВАЛКІ
БАРЫСАЎ
2.XII.18
Шклоў
54°
МСЦІСЛАЎ
РОСЛАЎЛЬ
Аўгустаў
ЛІДА
10.I.19
МІНСК
10.XII.18
МАГІЛЁЎ
31.X.18
ЧАВУСЫ
30.III.18
Крычаў
ГРОДНА
Нёман
Койданаў
ІГУМЕН
9.XII.18
ЧЭРЫКАЎ
КЛІМАВІЧЫ
Ломжынская губерня
САКОЛКА
НАВАГРУДАК
27.XII.18
Масты
Бярэзіна
СТАРЫ БЫХАЎ
Касцюковічы
Арлоўская губерня
Баранавічы
5.I.19
Нясвіж
XII.18
Асіповічы
5.XII.18
РАГАЧОЎ
22.XI.18
МГЛІН
БЕЛАСТОК
ВАЎКАВЫСК
СЛОНІМ
14.I.19
Пціч
СЛУЦК
8.XII.18
БАБРУЙСК
28.XI.18
Чачэрск
Сож
СУРАЖ
Іпуць
БЕЛЬСК
Жлобін
21.XI.18
Ганцавічы
Случ
СТАРАДУБ
ПРУЖАНЫ
Ветка
НАВАЗЫБКАЎ
Буг
Лунінец
9.I.19
ГОМЕЛЬ
14.I.19
КОБРЫН
РЭЧЫЦА
12.I.19
Жыткавічы
Калінкавічы
19.XII.18
БРЭСТ-ЛІТОЎСК
ПІНСК
21–23.I.19
Днепра-Бугскі канал
МАЗЫР
12.I.19
52°
Тураў
Лоеў
ГАРОДНЯ
Столін
Хойнікі
Люблінская губерня
Зах. Буг
Прыпяць
Стыр
Днепр
Дзясна
СОСНІЦА
Горынь
ЧАРНІГАЎ
Валынская губерня
ОЎРУЧ
Кіеўская губерня
ХОЛМ
КОВЕЛЬ
24°
26°
28°
30°
32°
БОРЗНА
НЕЖЫН
РСФСР
56°

Эканамічныя мерапрыемствы савецкай улады

- Кантроль на прадпрыемствах і іх экпрапрыяцыя
- Нацыяналізацыя банкаў
- Стварэнне вышэйшага эканамічнага савета
- Канфіскацыя памешчыцкіх зямель і інвентара (адзіны дзяржаўны зямельны фонд)
- 8-мі гадзінны працоўны дзень
- Стварэнне біржаў працы, камбедаў

Пазіцыя бальшавікоў і нацыянальных сілаў па «беларускім пытанні»

- **2.11.1917** – СНК Савецкай Расіі прыняў «ДЭКЛАРАЦЫЮ ПРАВОЎ НАРОДАЎ РАСІІ»
- Кіраўнікі ***Аблвыкамзаха*** ігнаравалі нацыянальнае пытанне
- ***Вялікая беларуская рада*** (ВБР) выступала за стварэнне беларускай нацыянальнай дзяржавы
- ***Беларускі абласны камітэт*** (БАК, узнік у лістападзе 1917 г.) выступаў за стварэнне аўтаномнай Беларусі як часткі федэратыўнай Расіі

Усебеларускі з'езд (15-18.12 1917 г.)

- Ініцыятары: ВБР і БАК, 1872 дэлегаты, “радаўць “абласнікі”, старшыня з’езда – Іван Серада
- Абвясціў сябе вышэйшай уладай на Беларусі, н прызнаваў Аблвыкамзах і яго СНК
- Быў створаны часовы орган краёвай улады – ***Усебеларускі Савет сялянскіх, салдацкіх і рабочых***

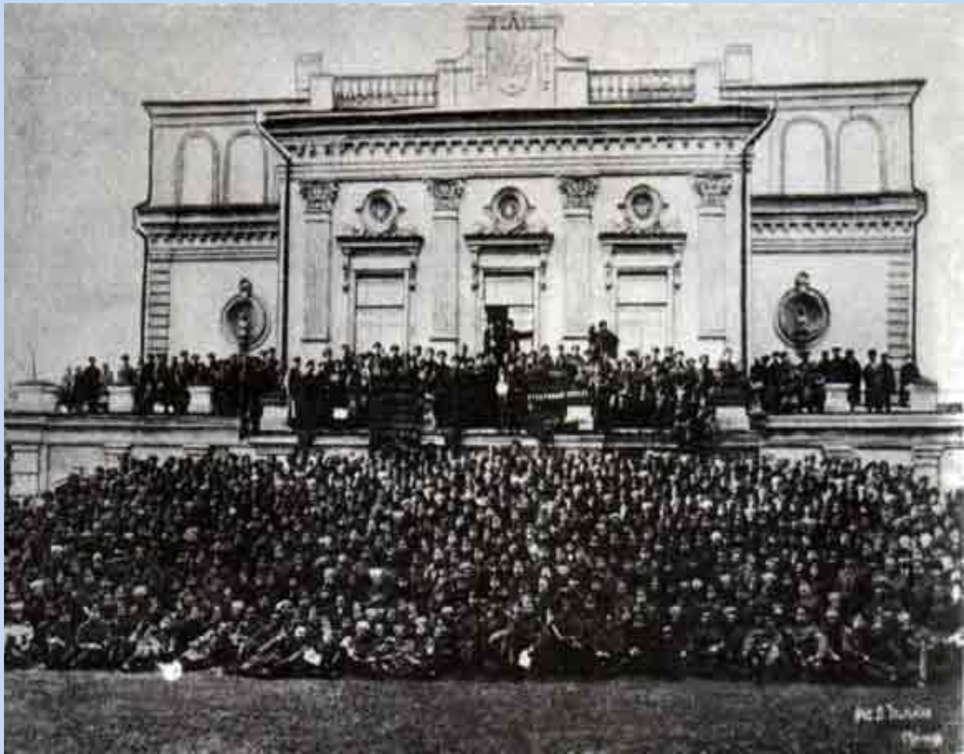

- СНК разагнаў з’езд у ноч 18.12. і арыштаваў яго удзельнікаў
- Дэлегаты з’езда нелегальна стварылі ***Выканаўчы камітэт Рады з’езда***, які аб’яднаў вакол сябе ўсе нацыянальныя

3. Абвяшчэнне БНР і Брэсцкі мір

- **20.11.1917** у Брэсце пачынаюцца мірныя перагаворы паміж дэлегацыямі Савецкай Расіі, Украінскай народнай рэспублікі і германскім камандаваннем. Дэлегацыя ад Усебеларускага з’езду не была дапушчана на перагаворы.
- Перагаворы былі сарваны і 18.02.1918 немцы пераходзяць у наступленне.
- Аблвыкамзах і СНК праязджаюць у Смаленск.
- **21.02.1918 г.** Выканкам Рады Усебеларускага з'езда прыняў **1-й Устаўную грамату**, у якой аб'явіў сябе ўладай у Беларусі.
- Выканаўчым органам – урадам стаў ***Народны сакратарыят*** **(Я. Варонка).**

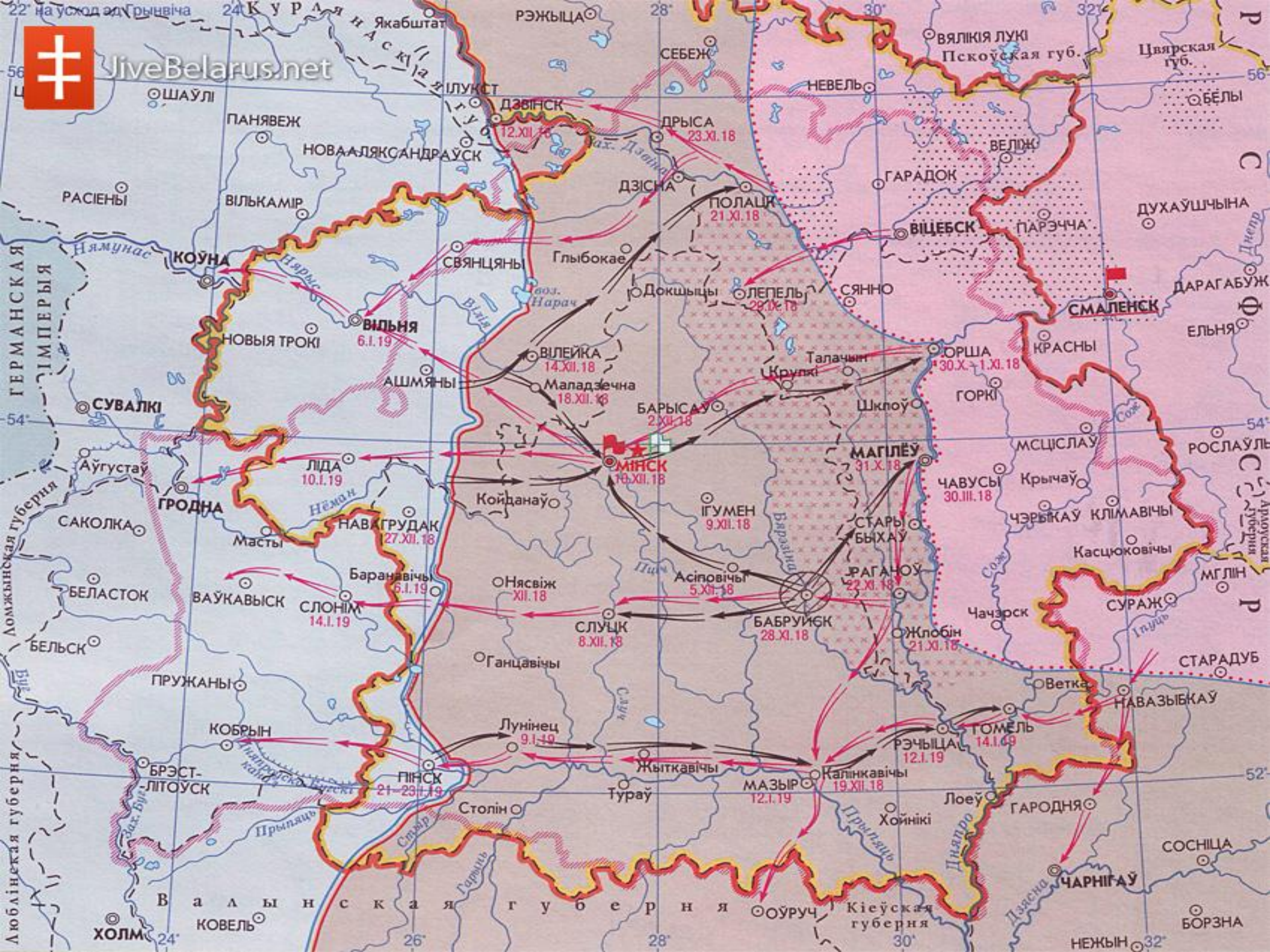

22° на ўсход ад Грынвіча
24°
26°
28°
30°
32°
56°
54°
52°
JiveBelarus.net
Курляндская губ.
Якабштат
РЭЖЫЦА
СЕБЕЖ
ВЯЛІКІЯ ЛУКІ
Пскоўская губ.
Цвярская губ.
ІЛУКСТ
НЕВЕЛЬ
БЕЛЫ
ШАЎЛІ
ДЗВІНСК
12.XII.18
ДРЫСА
23.XI.18
ПАНЯВЕЖ
ВЕЛІЖ
НОВААЛЯКСАНДРАЎСК
Зах. Дзвіна
ГАРАДОК
ДЗІСНА
ПОЛАЦК
21.XI.18
РАСІЕНЫ
ВІЛЬКАМІР
ДУХАЎШЧЫНА
ВІЦЕБСК
ПАРЭЧЧА
Нямунас
КОЎНА
СВЯНЦЯНЫ
Глыбокае
Нярыс
Докшыцы
ЛЕПЕЛЬ
29.IX.18
СЯННО
воз. Нарач
Вілія
ДАРАГАБУЖ
СМАЛЕНСК
ГЕРМАНСКАЯ ІМПЕРЫЯ
ВІЛЬНЯ
6.I.19
НОВЫЯ ТРОКІ
ЕЛЬНЯ
ВІЛЕЙКА
14.XII.18
Талачын
ОРША
30.X.-1.XI.18
КРАСНЫ
Круляі
АШМЯНЫ
Маладзечна
18.XII.18
ГОРКІ
СУВАЛКІ
БАРЫСАЎ
2.XII.18
Шклоў
Сож
МСЦІСЛАЎ
РОСЛАЎЛЬ
Аўгустаў
ЛІДА
10.I.19
МІНСК
10.XII.18
МАГІЛЁЎ
31.X.18
ЧАВУСЫ
30.III.18
Крычаў
ГРОДНА
Нёман
Койданаў
ІГУМЕН
9.XII.18
Бярэзіна
ЧЭРЫКАЎ
КЛІМАВІЧЫ
Ломжынская губерня
САКОЛКА
НАВАГРУДАК
27.XII.18
СТАРЫ БЫХАЎ
Касцюковічы
Масты
Арлоўская губерня
Пціч
РАГАЧОЎ
22.XI.18
МГЛІН
Баранавічы
5.I.19
Нясвіж
XII.18
Асіповічы
5.XII.18
БЕЛАСТОК
ВАЎКАВЫСК
СЛОНІМ
14.I.19
СУРАЖ
СЛУЦК
8.XII.18
БАБРУЙСК
28.XI.18
Чачэрск
Іпуць
Жлобін
21.XI.18
БЕЛЬСК
Ганцавічы
СТАРАДУБ
Случ
ПРУЖАНЫ
Ветка
НАВАЗЫБКАЎ
Лунінец
9.I.19
ГОМЕЛЬ
14.I.19
КОБРЫН
РЭЧЫЦА
12.I.19
Жыткавічы
Калінкавічы
19.XII.18
БРЭСТ-ЛІТОЎСК
ПІНСК
21–23.I.19
Днепра-Бугскі канал
МАЗЫР
12.I.19
Тураў
Лоеў
ГАРОДНЯ
Столін
Хойнікі
Прыпяць
Зах. Буг
Стыр
Дняпро
Люблінская губерня
СОСНІЦА
Гарынь
Дзясна
ЧАРНІГАЎ
Валынская губерня
ОЎРУЧ
Кіеўская губерня
ХОЛМ
КОВЕЛЬ
БОРЗНА
НЕЖЫН

УСТАЎНАЯ ГРАМАТА ДА НАРОДАЎ БЕЛАРУСІ.

Радзімая старонка наша апынулася у новым цяжкім палажэнню. Дзе цяпер уласьць, што тут была, німа ведама. Мы стаімо перад тым, што край наш можа быць заняты нямецкім войскам.

Вы павінны узяць сваю долю у свае уласныя рукі.

Беларускі народ павінен зьдзейсьніць свае право на поунае самавызначэньне, а нацыянальныя меньшасьці на нацыянальна-пэрсанальную аутаномію.

Право нацыяу павінно знайсьці свае зьдзейсьненне шляхам склікання на дэмакратычных пачатках Устаноучаго Сойму.

Але і да склікання Сойму уся улада на Беларусі павінна належаць тым народам, якія на ей жывуць.

Выканаучы Камітэт Рады Першаго Усебеларускаго Зьезду, даданы прэдстаунікамі рэвалюцыйнай дэмакратыі нацыянальных меньшасьцяу, зьдзейсьняючы задання Зьезду, абвешчае сябе тымчасовою Уладаю на Беларусі, падходзячаю да кіравання краям і да найхутчайшаго склікання Усебеларускаго Устаноучаго Сойму, на аснові агульнаго, простаго, роунаго, таемнаго і прапарцыянальнаго выбарнаго права, дзеля усяго дарослаго насялення, ні рахуючыся з нацыянальнасьцю, рэлігіяй й полам.

Тымчасовую народную уладу краю, якая паставіць сабе задання абароны і зацьвярджэння здабыткау рэвалюцыі, будзе зьдзейсьнаць створаны намі Народны Сэкрэтарыят Беларусі, які з гэтаго дня пачаў выпоуняць свае абавязкі. Асабісты склад Сэкрэтарыяту будзе апублікаваны потым.

Дана у Мінску-Беларускім 21 (8) лютаго 1918 року.

Выканаучы Камітэт Рады Усебеларускаго Зьезду.

Нямецкае наступленне было прыпынена па лініі Полацк – Орша – Магілёў – Гомель

- **3.03.1918** – заключаны Брэсцкі мірны дагавор па якому акупіраваная тэрыторыя перадавалася ў склад Расіі пасля заканчэння ваенных дзеянняў.
- **9.03.1918 г.** Выканкам Рады прыняў **2-ю Устаўную грамату,** у якой Беларусь была аб'яўлена Народнай Рэспублікай з сацыялістычнай праграмай.
- **18 сакавіка 1918 г.** Выканкам Рады быў рэарганізаваны ў ***Раду БНР (Я. Серада),*** за якой замацаваны функцыі заканадаўчага органа.
- **25.03.1918 г.** Рада БНР прыняла **3-ю Устаўную грамату** *якой абвяшчалася незалежнасць БНР у этнаграфічных межах пражывання беларусаў. "... Ад гэтага часу БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНАЯ РЭСПУБЛІКА АБВЕШЧАЕЦЦА НЕЗАЛЕЖНАЙ І ВОЛЬНАЙ ДЗЯРЖАВАЙ..."*

УСТАУНАЯ ГРАМАТА

РАДЫ БЕЛАРУСКАЙ НАРОДНАЙ РЭСПУБЛІКІ.

Год назад народы Беларусі разам з народамі Расіі скінулі ярмо расійскаго царызму, які найцяжэй прыціснуў быў Беларусь; ні пытаючыся народу, ен укінуў наш край у пажар вайны, якая чыста зруйнавала гарады і вескі беларускіе.

Цяпер мы, Рада Беларускай Народнай Рэспублікі, скідаем з роднаго краю апошняе ярмо дзяржаўнай залежнасьці, якое гвалтам накінулі расійскіе цары на наш вольны і нізалежны край.

Ад гэтаго часу **Беларуская Народная Рэспубліка абвешчаецца Нізалежнай і Вольнай Дзяржавай.** Самі народы Беларусі, у асобі свайго **Установчаго Сойму**, пастановяць аб будучых дзяржаўных зьвязях Беларусі.

На моцы гэтаго траццяць сілу усе старыя дзяржаўныя зьвязі, якія далі магчымасьць чужому ураду падпісаць і за Беларусь трактат у Берэсьці, што забівае на сьмерць беларускі народ, дзелючы зямлю яго на часткі.

На моцы гэтаго урад Беларускай Народнай Рэспублікі мае увайсьці у адносіны з зацікаўленымі старанамі, прапануючы ім перагледзіць тую часьціну **Берэсьцейскаго Трактату**, якая датычыць Беларусі, і падпісаць міравую умову з усімі ваеваўшымі дзяржавамі.

Беларуская Народная Рэспубліка павінна абняць усе землі, дзе жыве і мае лічбенную перавагу беларускі народ, а ласьне: **Магілеўшчыну, беларускія часьці Меншчыны, Гродзеншчыны (з Гроднай, Беластокам і інш.), Віленшчыны, Віцебшчыны, Смаленшчыны, Чарнігоўшчыны і сумежныя часьці суседніх губерняў, заселеныя беларусамі.**

Беларуская Народная Рэспубліка падцьверджывае усе тыя правы і вольнасьці грамадзян і народаў Беларусі, якія абвешчаны **Устаўной Граматай ад 9 сакавіка 1918 году.**

Абвешчаючы аб нізалежнасьці Беларускай Народнай Рэспублікі, Рада яе пакладае свае надзеі на тое, што **усе любячые волю народы** дапамогуць беларускаму народу у поўнай меры здейсьніць яго палітычна-дзяржаўные ідэалы.

Рада Беларускай Народнай Рэспублікі.

Дана у Менску-Беларускім
25 сакавіка 1918 году.

Урад БНР

сядзяць: А. Бурбіс, Я. Серада, Я. Варонка, В. Захарка

стаяць: А. Смоліч, П. Крачэўскі, К. Езавітаў, А. Аўсянік, Л. Заяц

B. S. S. R.
1
2
3
4

Сцяг і герб БНР

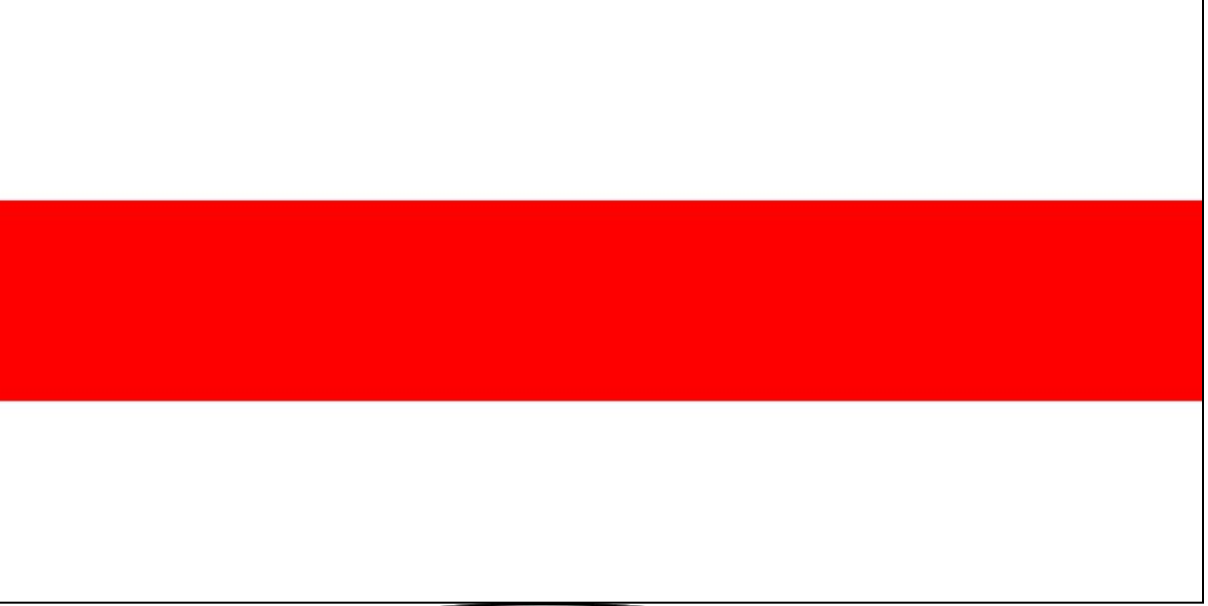

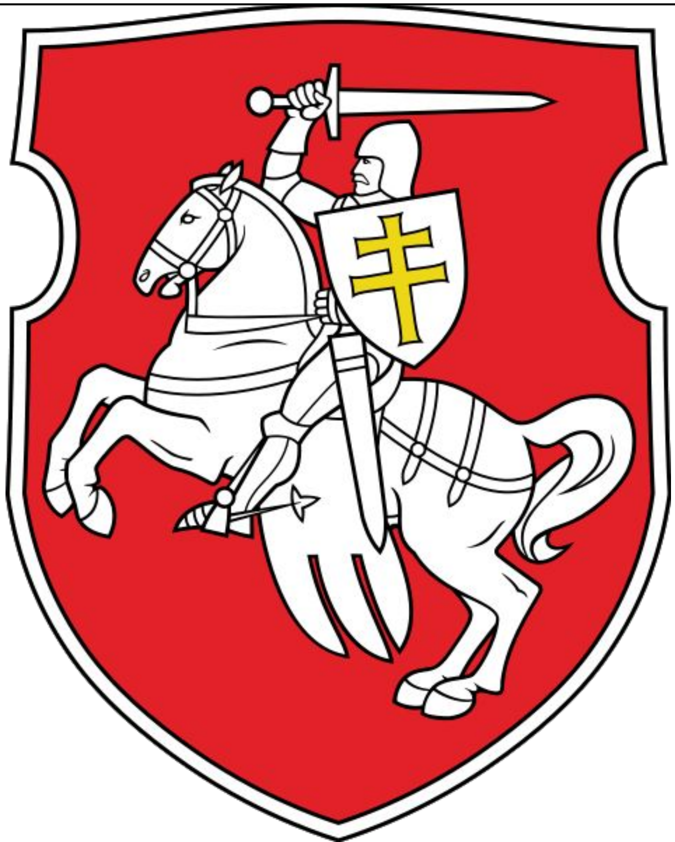

Паштоўка часоў БНР

- Немцы не прызнавалі Раду БНР і Народны сакратарыят і сацыялістычную праграму дзяржавы.
- У склад Рады былі ўключаны прадстаўнікі права-цэнтрысцкіх партый, якія настойвалі на збліжэнні з нямецкай адміністрацыяй.
- **25.04.1918** Радай БНР была адпраўлена тэлеграма кайзеру Вільгельму ІІ з падзякай “за вызваленне краю” і просьбай прызнання, што раскалола Раду і БСГ. Германія не прызнала БНР.
- Дзейнасць Рады БНР ажыццяўлялася ў галіне асветы і культуры, ствараць армію і мясцовыя органы ўлады забаранялася

Дзейнасць БНР

- Пачалі выдавацца пашпарты БНР
- Беларуская мова стала дзяржаўнай
- Адкрыццё ад 150 да 350 школ
- Адкрыццё Мінскага педагагічнаг інстытута
- Падрыхтоўка адкрыцця універсітэта
- Створана Беларускае навукова таварыства
- Выдаваліся кнігі, часопісы,

- Пасля лістападаўскай рэвалюцыі ў Германіі Расія дэнансуе Брэсцкі мірны дагавор і пачынае наступленне
- Не маючы магчымасці захаваць уладу Рада і Урад БНР пераязджаюць у Вільню, затым у Гродна
- **10.12.1918** Мінск заняты савецкімі ўладамі.

4. Утварэнне ССРБ

- Урад Савецкай Расіі імкнуўся адгарадзіцца ад магчымай ваеннай інтэрвенцыі заходніх дзяржаў, стварыўшы буфер з фармальна незалежных савецкіх рэспублік
- **24.12.1918** - Пленум ЦК РКП(б) прыняў рашэнне аб стварэнні ССРБ
- **30.12.1918** - VI Паўночна-Заходняя абласная канферэнцыя РКП(б) у Смален прыняла пастанову аб стварэнні ССРБ
- **1 студзеня 1919 г.** - Часовы ўрад Белару апублікаваў Маніфест аб стварэнні ССР Урад узначаліў **З. Жылуновіч** (Цішка Гартны)
- **8.01.1919** - урад ССРБ пераехаў са Смаленска ў Мінск

- **16.01.1919** - ЦК РКП(б) прыняў рашэнне аб вылучэнні са складу ССРБ Віцебскай, Смаленскай і Магілёўскай губерняў і далучэнні іх да РСФСР, і аб’яднанні Мінскай і Гродзенскай з Літоўскай ССР
- **2-3.02.1919** - I Усебеларускі з'езд Саветаў прыняў Канстытуцыю ССРБ, зацвердзіў сцяг і герб і прыняў пастанову аб аб’яднні ССРБ і ЛітССР ў Літ-Бел ССР
- **27.02.1919** - стварэнне ЛітБел і ЦВК ЛітБел

22° на ўсход ад Грынвіча
JiveBelarus.net
С Р Л А Т В І І
Л І Т О Ў С К А - Б Е Л А Р У С К А Я С С Р
Р С Ф С Р
Г Е Р М А Н І Я
П О Л Ь Ш Ч А
У К Р А І Н С К А Я
Елгава
Яўнелгава
Даўгава
Бауска
Рэзекне
Лудза
Апочка
Себеж
Невель
Вялікія Лукі
Таропец
Ловаць
Волга
Зах. Дзвіна
Ілукстэ
Даўгаўпілс
Дрыса
Белы
Шаўляй
Цельшай
Паневяжыс
Эжэрэнай
Расейняй
Укмерге
Дзісна
Полацк
Гарадок
Веліж
Віцебск
Дзямідаў
Духаўшчына
Глыбокае
Свянцяны
Нямунас
Каўнас
Нярыс
Докшыцы
воз. Нарач
Лепель
Сянно
Смаленск
Дарагабуж
Дняпр
17–21.II 1919
Вільня
Тракай
Вілейка
Вілія
Талачын
Орша
Красны
Ельня
Крупкі
Ашмяны
Маладзечна
Шклоў
Горкі
Сож
Сувалкі
Барысаў
Мсціслаў
Рослаўль
2–3.II 1919
Мінск
Ліда
Аўгустаў
Магілёў (да 26.IV.19)
Чавусы
Крычаў
Гродна
Нёман
Койданаў
Ігумен
Чэрыкаў
Клімавічы
Саколка
Масты
Навагрудак
Старыя Быхаў
Бярэзіна
Касцюковічы
Баранавічы
Нясвіж
Асіповічы
Рагачоў
Мглін
Беласток
Ваўкавыск
Слонім
Слуцк
Пціч
Бабруйск
Сураж
Нараў
Жлобін
Чачэрск
Іпуць
Бельск
Ганцавічы
Старадуб
Пружаны
Ветка
Буг
Случ
Гомель (26.IV.19)
Навазыбкаў
Кобрын
Лунінец
Жыткавічы
Рэчыца
Пінск
Брэст-Літоўск
Тураў
Мазыр
Калінкавічы
Лоеў
Столін
Хойнікі
Гародня
Зах. Буг
Прыпяць
Стыр
Дняпро
Чарнігаў
Сосніца
Гарынь
Хэлм
Ковель
Оўруч
Дзясна
Барзна
Нежын
24°
26°
28°
30°
32°
52°
54°
56°

С.С.Р.Б.

С.С.Р.Б.

Лепая
Елгава
Екабпілс
Рэзэкнэ
Себеж
Мажэйкой
Шаўляй
Даўгаўпілс
Клайпеда
Паневяжыс
Расейняй
Укмерга
Дзісна
Полацк
Віцебск
Сьвянцяны
Паставы
Коўна
Вільня
Орша
Вілейка
Маладзечна
Барысаў
Алітус
Сейны
Ліда
Менск
Наваградак
Гродна
Штабін
Ломжа
Ваўкавыск
Баранавічы
Бабруйск
Беласток
Слонім
Пултуск
Бельск-Падляскі
Пружаны
Седльца
Кобрын
Брэст
Пінск
Мазыр